

## สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

### สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติงานของตนเองกับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ศึกษาความรู้และทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติงานของตนเองกับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรม ตามมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติกับเด็กและเยาวชน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกและอบรมมีบทบาทในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยตรง การกระทำ คำพูด ตลอดจนทักษะต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่นำมาใช้ในการฝึกอบรม มีผลต่อความคิดและความรู้สึกรู้สีกของเด็กและเยาวชน หากเจ้าหน้าที่ขาดความรู้และมีทัศนะที่ไม่ดีต่อเด็กและเยาวชนย่อมส่งผลกระทบต่อ การปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม ทำให้การดำเนินการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นผลให้เด็กและเยาวชนไม่สามารถกลับตนเป็นคนดีได้ และหนีไปกระทำความผิดซ้ำ จึงเห็นว่าควรมีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจน เพื่อทราบถึงทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติของตนเองกับเด็กและเยาวชน อันเป็นปัจจัยหลักในการปรับเปลี่ยนความคิดและพัฒนาบุคลิกภาพ ความประพฤติของเด็กและเยาวชนที่ฝึกและอบรมให้เป็นไปในทางที่ดี สามารถกลับออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้ตามปกติ อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด นำไปวางแผนพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย 3 แห่ง ได้แก่ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุกดา และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านอุเบกขา รวม 145 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 3 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงนโยบาย ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยหาค่าสถิติ ดังนี้

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สำหรับการศึกษาค้างนี้ ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษา โดยแบ่งเป็นข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

### ลักษณะข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 145 คน เป็นเพศชาย ร้อยละ 82.1 และ เพศหญิง ร้อยละ 17.9 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-45 ปี ร้อยละ 25.5 รองลงมา อายุระหว่าง 36-40 ปี ร้อยละ 22.8 ปฏิบัติงานในตำแหน่งพนักงานพินิจ ร้อยละ 57.9 รองลงมาคือ นักวิชาการ ร้อยละ 29.7 สถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 60 รองลงมาสถานภาพโสด ร้อยละ 34.5 ส่วนใหญ่ไม่มีบุตร ร้อยละ 42.1 รองลงมามีบุตรจำนวน 2 คน ร้อยละ 31.7 ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ร้อยละ 57.2 รองลงมาจบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 24.1 และ ส่วนใหญ่มีอายุราชการระหว่าง 6-10 ปี ร้อยละ 33.8 รองลงมาอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 23.4

### ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจ ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ด้านการดำเนินการและการควบคุมดูแลเด็ก และเยาวชนที่กระทำผิดอยู่ในระดับปานกลาง และมีความรู้ด้านการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู และ สงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่เข้าใจแนวทางการ ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม และวิธีการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเป็นอย่างดี ด้านการดำเนินการและการควบคุมดูแล พบว่า เจ้าหน้าที่เข้าใจถึงปรัชญาในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ที่นำมาของ 2 สำนักมาประยุกต์ใช้คือ สำนักดั้งเดิมหรือสำนักคลาสสิก (Classical School) สำนักนี้ เน้นการปฏิบัติในทางการลงโทษผู้กระทำผิดด้วยวิธีการรวดเร็ว แน่นนอน และเหมาะสมกับความผิด เพื่อ เป็นการยับยั้งการกระทำผิดที่จะเกิดขึ้น และสำนัก ปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งสำนักนี้มุ่ง เน้นไปที่วิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในการแก้ไขหรือปรับปรุงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนให้กลับตนเป็น คนดีและอยู่ในสังคมได้อย่างไม่กระทำผิดซ้ำอีก ในด้านการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูและสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ทราบว่ามิวัตุประสงค์เพื่อเป็นการแก้ไขความประพฤติที่เสียหายของเด็กและ เยาวชน และเสริมสร้างศักยภาพเพื่อให้สามารถปฏิบัติตนในทางสร้างสรรค์และปฏิบัติตนตาม

กฎหมาย ภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวไปแล้ว การจัดกิจกรรมบำบัด แก่ไข ฟันฟูจะจัดให้ตามความจำเป็นของเด็กและเยาวชนแต่ละราย และจัดให้มีการแนะนำด้านการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นการฝึกอบรมด้านสังคม โดยจัดให้มีการฝึกอบรมวินัยในการดำเนินชีวิตในสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือยังไม่เท่าทันสังคม ซึ่งจะช่วยให้เด็กและเยาวชนปรับปรุงวิธีการคิดและทัศนคติที่มีต่อการดำเนินชีวิตได้ดีขึ้น

ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติงานของตนเองกับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

#### ด้านการดำเนินการและการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนะต่อการปฏิบัติงานของตนเองกับเด็กและเยาวชนตามมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติด้านการดำเนินการและการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด อยู่ในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 3.69$ ) โดยเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดควรได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ที่กระทำผิด การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนทั้งการดูแลและบำบัด แก่ไข ฟันฟูต้องไม่ใช้วิธีการของเรือนจำ ทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่นานาชาติรวมทั้งประเทศไทยนำมาปฏิบัติคือ ให้มีการแยกกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนกระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่โดยเด็ดขาด และมีการแยกสถานที่ควบคุมฝึกอบรมเด็กและเยาวชนต่างหากจากเรือนจำหรือราชทัณฑ์ สำหรับการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชน ควรเป็นไปเพื่อการบำบัด แก่ไข ฟันฟูมากกว่าการมุ่งลงโทษ ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักของกรมพินิจฯ อันเป็นไปตามหลักการของกฎหมายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน และพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2534 ที่เน้นการบำบัด แก่ไข ฟันฟู มากกว่าการลงโทษแก่คนทดแทน สอดคล้องกับบทบาทของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ที่มีภารกิจในการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่ศาลสั่งให้ฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในเรื่องความเป็นอยู่ (การกินอยู่หลับนอน) ตลอดจนการเสริมสร้างพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยจัดอบรมให้ความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ ตลอดจนการอบรมนิสัยกล่อมเกลাজิตใจให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ให้การรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย การจัดนันทนาการเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ตลอดจนการดำเนินการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตัว ดังนั้น การดำเนินงานโดยทั่วไปของศูนย์ฝึกและอบรมจึงเป็นรูปแบบของบ้านผสมโรงเรียน โดยในศูนย์ฝึกและอบรมจะมีพ่อบ้านแม่บ้านทำหน้าที่คอยให้การดูแลเอาใจใส่ให้เด็กได้รับความอบอุ่น มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และ

พยาบาลซึ่งร่วมกันทำหน้าที่ในการบำบัด แก่ไข พั่นฟูเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ ยังมีครูผู้สอนซึ่งทำหน้าที่สอนวิชาสามัญ วิชาชีพ และการส่งเสริมสุขภาพพลานามัยและจริยธรรมให้แก่เด็ก

#### ด้านการบำบัด แก่ไข พั่นฟู และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของตนเองกับเด็กและเยาวชนตามมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ด้านการบำบัด แก่ไข พั่นฟู และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด อยู่ในระดับเห็นด้วย ( $\bar{X} = 3.77$ ) โดยเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยว่า การฝึกอบรมวิชาชีพ ช่วยให้เกิดทักษะและเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพภายหลังปล่อยได้ ซึ่งศูนย์ฝึกและอบรมได้มีหลักสูตรวิชาชีพหลากหลาย เช่น ช่างยนต์ ช่างปูน การเชื่อมไฟฟ้า การเดินสายไฟ ฯลฯ โดยจะใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นหลัก เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาศักยภาพและฝึกความชำนาญทางด้านวิชาชีพให้มากขึ้น มองเห็นถึงความสำคัญในการใช้แรงงานและงานด้านอุตสาหกรรม อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต ในด้านการบำบัด แก่ไข พั่นฟู และสงเคราะห์ ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยว่า การวางแผนการบำบัด แก่ไข พั่นฟู ช่วยให้การแก่ไขเด็กและเยาวชนได้ตรงตามสภาพปัญหาและความจำเป็น เนื่องจากการบำบัด แก่ไข พั่นฟู จำเป็นจะต้องมีกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ การจำแนกเพื่อหาสาเหตุการกระทำผิด แล้วจึงนำมาวางแผนการบำบัด การวางแผนจะทำให้สามารถจัดโปรแกรมบำบัดได้เหมาะสมกับระยะเวลาการฝึกอบรมที่แตกต่าง และเงื่อนไขของเด็กและเยาวชนแต่ละรายที่ได้จากผลการจำแนกประเภท ดังนั้น การจำแนกประเภทจึงถือเป็นกิจกรรมหลักในการบำบัด แก่ไข และพั่นฟู และเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน เพราะการจำแนกประเภท เป็นการนำข้อมูลของเด็กและเยาวชนมาศึกษาวิเคราะห์ และวางแผนการบำบัด แก่ไข พั่นฟูเป็นรายบุคคลรวมทั้งกำหนดแนวทางบำบัด แก่ไขโดยคำนึงถึง การศึกษา การฝึกวิชาชีพ ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน และกิจกรรมอื่น ๆ ที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งควรให้ควรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการบำบัด แก่ไข พั่นฟู เนื่องจากเด็กและเยาวชนจะอยู่ในความดูแลของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเพียงชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น แต่ครอบครัวเป็นสถาบันหลักในการอบรมขัดเกลา (Socialization) เด็กและเยาวชน ปล่อยตัวหลังจากปล่อยเด็กและเยาวชนจะต้องกลับไปอยู่กับครอบครัวตามเดิม ฉะนั้นครอบครัวควรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการบำบัด แก่ไข พั่นฟู เพื่อให้การบำบัดมีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งของเด็กและเยาวชนในด้านการปรับตัวเข้าสู่สังคมภายนอก และเตรียมความพร้อมของครอบครัวในด้านวิธีการดูแลเด็กและเยาวชน อีกทั้งควรให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมบำบัด แก่ไข พั่นฟู เนื่องจาก การบำบัด แก่ไข พั่นฟูอย่างมี

ประสิทธิภาพและส่งผลระยะยาว จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือในลักษณะบูรณาการจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

### ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 5.1  
ผลการทดสอบสมมติฐาน

| สมมติฐาน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | ยอมรับ<br>สมมติฐาน | ปฏิเสธ<br>สมมติฐาน |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|--------------------|
| <u>สมมติฐานที่ 1</u><br>ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ตำแหน่ง สถานภาพสมรส สถานภาพการศึกษา อายุราชการ ที่แตกต่างกันจะมีทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติของตนเองกับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่ต่างกัน<br>1.1 เพศต่างกัน จะมีทัศนะสัมพันธ์กัน<br>1.2 อายุ ตำแหน่ง สถานภาพ การศึกษา อายุราชการต่างกัน จะมีทัศนะสัมพันธ์กัน | ✓                  | ✓                  |
| <u>สมมติฐานที่ 2</u><br>ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจ ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติมีความสัมพันธ์กับทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติงานของตนเองกับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน                                                                                                                   | ✓                  |                    |

### ข้อเสนอแนะจากผู้ศึกษา

จากผลของการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และผู้บริหารระดับสูงของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สามารถสรุปแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติงานกับเด็กและเยาวชน ได้ดังนี้

#### ด้านการดำเนินการและการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

1. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรมีนโยบายในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจและปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน
2. จัดอบรมเสริมความรู้ ความเข้าใจในการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนให้เจ้าหน้าที่ทุกตำแหน่ง พร้อมทั้งปลูกจิตสำนึกที่ดีในการดูแลเด็กและเยาวชน เน้นการดูแลด้วยความรัก ความเมตตา มากกว่าการแก้แค้นทดแทน
3. ควรกำหนดจำนวนเด็กและเยาวชนที่รับได้ให้สอดคล้องกับสถานที่และอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่ศูนย์ฝึกฯ ต้องรับเด็กและเยาวชนเกินที่กำหนดไว้ อาจใช้วิธีการย้ายเด็กและเยาวชนไปอยู่ศูนย์ฝึกฯ อื่น เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการดูแลควบคุม
4. มีการนิเทศงาน ตรวจสอบมาตรฐานการดำเนินการและการควบคุมดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอ

#### ด้านการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู และสงเคราะห์ เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

1. เสริมความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เช่น จิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น จิตวิทยาพัฒนาการ สุขภาพอนามัย สังคมศาสตร์ด้านครอบครัวให้เจ้าหน้าที่ทุกคนทุกตำแหน่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน
2. ควรมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้แต่ละวิชาชีพเป็นประจำและต่อเนื่อง และควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนกับหน่วยงานอื่น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน
3. ควรปรับเปลี่ยนระบบการทำงานของเจ้าหน้าที่ โดยไม่ยึดติดกับตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ทุกคนควรร่วมมือกันในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ไม่ใช่เฉพาะแต่เจ้าหน้าที่กลุ่มงาน

บำบัด หรือกลุ่มงานประสานกิจกรรมชุมชนเท่านั้น ดังนั้นจึงควรจัดการอบรมครูหน่วย พ่อบ้าน และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้และสามารถบำบัด แก้ไข พื้นฟูในเบื้องต้นได้

4. ปรับสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ในศูนย์ฝึกฯ ให้สอดคล้องกับการบำบัด แก้ไข พื้นฟู โดยเน้นความเป็นธรรมชาติ ไม่เน้นการคุมขัง

5. ก่อนจะเลือกใช้วิธีการบำบัด แก้ไข พื้นฟู ควรนำไปทดลองกับศูนย์ฝึกและอบรม นาร่อง เพื่อศึกษาผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วนำมาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องเหมาะสมกับการปฏิบัติจริง หลังจากนำไปแล้ว ควรมีการติดตามประเมินผลวิธีการบำบัด แก้ไข พื้นฟูโดยผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง

6. ควรส่งเสริมการปฏิบัติงานแบบบูรณาการ คือ ประสานความร่วมมือกับองค์กรทั้ง ภาครัฐและเอกชนภายนอก ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัด แก้ไข พื้นฟูเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ ควรนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการบำบัด แก้ไข พื้นฟู เพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุด

#### ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะเจ้าหน้าที่ในศูนย์ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนชาย จำนวน 3 ศูนย์ได้แก่ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านกรุณา ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านมุกดา และ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านอุบะกษา ฉะนั้น ควรศึกษาให้ครอบคลุมไปถึงศูนย์ฝึกและ อบรมอื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาละเอียด และสามารถนำผลการศึกษาดังกล่าวไปใช้ในทาง ปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อไป

2. ควรทำการวิจัยประเมินผลทัศนคติของประชาชนต่อการปฏิบัติกับเด็กและเยาวชนใน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน